ΕΤΟΣ Γ'. ΑΡΙΘ. 138.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΩΝ ΦΙΛΟΜΑΘΩΝ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ.

ΤΙΜΗ ΤΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ.
ΕΤΗΣΙΑ.
ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ
Δια τὸ ἐσωτερικὸν δρ. 12
Διὰ τὸ ἐξωτερικὸν » 15

Συντάσσεται ὑπὸ Δ. Πανταζῆ καὶ ἐκδίδεται εὐθύνῃ αὐτοῦ. καὶ διὰ τοῦ ἰδίου ἐνεργεῖται πᾶσα δοσοληψία αὐτὴν ἀφορῶσα. Τιμὴ καταχωρίσεως ἀγγελιῶν λεπτ. 15 ὁ στίχος.

Οὐχ οἱ πολλὰ, ἀλλ' οἱ χρήσιμα ἀναγινώσκοντές εἰσι σπουδαῖοι. (ΑΡΙΣΤΙΠΠΟΣ).

Ἐὰν ᾖς φιλομαθὴς, ἔσῃ καὶ πολυμαθής (ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ).

ΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ
Παρὰ τοῖς Κ. Κ. Διδασκάλοις καὶ τοῖς ἐπιστάταις τῶν Ταχυδρομείων ἐν τῇ ἡμεδαπῇ
Ἐν δὲ τῇ ἀλλοδαπῇ παρὰ τοῖς Κ. Κ. Ἑλληνικ. Προξένοις καὶ τοῖς ἰδιαιτέροις ἐπιτρόποις τοῦ ἐκδότου.
Ἐκδίδεται τετράκις τοῦ μηνός.

Ἀθῆναι, τὴν 13 Νοεμβρίου 1855

Περὶ τῶν ἐν τῷ ἀρχαίῳ θεάτρῳ θεατῶν.

(Becker. Charicles. Exc. x).

Παραλείποντες πᾶσαν περὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ θεάτρου ἐξέτασιν, ὡς καὶ τὰ περὶ τῆς διδασκαλίας τῶν δραμάτων καὶ τῶν ἀπειραρίθμων χρήσεων τῆς σκηνῆς, θέλομεν ἐκθέσει τὰ περὶ τῶν θεατῶν, συλλέγοντες ὀλίγας τινὰς λεπτομερείας περὶ τοῦ τίνες ἂν ἦσαν οὗτοι, πῶς παρίσταντο καὶ πῶς ἀπεδείκνυον τὴν εὐχαρέσκειαν ἢ δυσαρέσκειαν αὐτῶν ἐκ τῶν παραστάσεων, καὶ πῶς ὅ τε χαρακτὴρ καὶ τὰ ἤθη τῶν Ἑλλήνων ἀνεδεικνύοντο ἐν τῷ θεάτρῳ.

Τίνες λοιπὸν ἦσαν οἱ θεαταί; ἡ εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀπόκρισις δύσκολος τυγχάνει, ἀλλ' ὅμως ἐστὶ σπουδαία εἰς πάντα θέλοντα ὀρθῶς νὰ ἐννοήσῃ τὰς συνηθείας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐπειδὴ ἡ λύσις αὐτῆς περιέχει τὰ περὶ τῆς κοινωνικῆς θέσεως τῶν γυναικῶν, τὴν δύναμιν τοῦ τῆς ἀνατροφῆς συστήματος, καὶ ἔτι τὴν περὶ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ δράματος κρίσιν καὶ τὰς ἰδιότητας τῶν εἰσαγομένων ἐπὶ τῆς σκηνῆς χαρακτήρων.

Πρῶτος ὁ Boettiger ἐβεβαίωσεν ὅτι αἱ τῶν Ἀθηναίων γυναῖκες δὲν παρευρίσκοντο ἐν ταῖς διδασκαλίαις τῶν δραμάτων, καὶ ἔτι ὅτι οὐδενὶ νέῳ μὴ συμπληρώσαντι τὸ 18 τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτος, ὅτε εἰσήρχετο εἰς τοὺς ἐφήβους, ἐπετρέπετο ἡ εἰς τὸ θέατρον εἴσοδος. Τὰς θέσεις ταύτας τοῦ Βοττιγέρου, προσέβαλεν ὁ Boeckh καὶ ὁ Schlegel, καὶ αὐτὸς δὲ οὗτος ἀνήρεσεν ἑαυτὸν ἀπροσέκτως λόγον ποιησάμενος περὶ γυναικῶν καὶ παίδων παρόντων ἐν τῷ θεάτρῳ. (Kl. Schr. ii p. 279) Οἱ Heindorf, Welcker, Voss, καὶ Jacob, συμφωνοῦσιν ὅτι ἐν τοῖς θεαταῖς ἦσαν καὶ γυναῖκες, νεωστὶ δὲ ὁ Meier ἔφερεν αὖθις τὸ ζήτημα, ἀποφαινόμενος αὐτὸς ὅτι παρθένοι καὶ γυναῖκες εὐϋπόληπτοι δὲν παρευρίσκοντο συχνὰ εἰς τὸ θέατρον ἐν Ἀθήναις. Τέλος δὲ ὁ Passow φθάνει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι αἱ γυναῖκες τῶν Ἀθηναίων παρῆσαν μὲν ἐν ταῖς τραγῳδίαις, οὐχὶ δὲ καὶ ἐν ταῖς κωμῳδίαις.

Διαρκούσης τῆς συζητήσεως παρετέθησαν ἐπανειλημμένως πάντα τὰ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην σχέσιν ἔχοντα χωρία τῶν ἀρχαίων, ἀλλ' οὐδὲν τούτων λύει ὁριστικῶς οὕτως ἢ ἄλλως τὸ προκείμενον ζήτημα. Οἱ ἰσχυριζόμενοι ὅτι δὲν παρευρίσκοντο γυναῖκες βαίνουσιν ἐπὶ τοῦ ὁμολογουμένου περιορισμοῦ τῶν γυναικῶν, καὶ ἔτι ἐπὶ τῆς ἐλλείψεως θετικῶν πληροφοριῶν περὶ τοῦ ἐναντίου· οἱ δὲ πολέμιοι τῆς γνώμης τούτων ἐπερείδονται εἰς διάφορα χωρία, ὧν ἡ ἀπαραποίητος ἔννοια ἀναφέρεται εἰς παρουσίαν γυναικῶν ἐν τῷ θεάτρῳ. Πρὶν δὲ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν συζήτησιν ταύτην θέλομεν πρῶτον ἐξετάσει ἐὰν ὑπῆρχέ τι ἐν τῇ φύσει τοῦ τραγικοῦ δράματος καθιστάνον μὴ ἐπιθυμητὴν τὴν παρουσίαν τῶν γυναικῶν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ. Ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τραγῳδίας, τὸ σεμνὸν τοῦτο εἶδος τῆς ποιήσεως, ὅπερ, πλῆρες σπουδαιότητος καὶ εὐπρεπείας, πειρᾶται νὰ μεταδώσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον νουθεσίαν καὶ διδασκαλίαν διὰ γλώσσης περικαλλοῦς, ὅπερ καταδεικνύει αὐτῷ τὴν μηδαμινότητα τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τὴν δύναμιν τῆς θεότητος, τὸ ὀλέθριον τῶν παθῶν, τὴν ὑψηλὴν ἀξίαν τῶν δικαίων καὶ ἀπαθῶν ἔργων, καὶ τὴν βραδεῖαν μὲν, ἀλλὰ βεβαίαν τιμωρίαν τῆς παρανομίας, καὶ συντόμως εἰπεῖν, τὴν ὑψίστην εἰκόνα τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων καὶ παθημάτων· ἐν τῇ διδασκαλίᾳ λοιπὸν τῆς οὕτως ἐχούσης τραγῳδίας οὐδὲν εὑρίσκεται τὸ κωλύον τὴν παρουσίαν τῶν γυναικῶν. Ἤθελεν εἶναι μάλιστα παράδοξον ἂν οἱ Ἕλληνες, παρ' οἷς ἡ ποίησις ἐθεωρεῖτο καθόλου ὡς διαπλάσσουσα τὸ πνεῦμα, ἤθελον ἀποστερεῖ τῆς ὠφελείας ταύτης τὰς γυναῖκας, ἂν μὴ ἄλλοι λόγοι ὑπηγόρευον τοῦτο. Ἀνάγκη ἄρα νὰ ἐπανέλθωμεν οὕτως εἰς τὴν βεβαίωσιν τοῦ Βοττιγέρου, ὅτι ἤθελεν εἶναι ἐσχάτης ἀπρεπείας ἡ ἀπροκάλυπτος παρουσία τῶν γυναικῶν μεταξὺ ἀνδρῶν.

Θέλομεν νῦν ἐξετάσει χωρία τινὰ σχέσιν πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἔχοντα, τοῦτο δὲ ποιοῦντες δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ περιορισθῶμεν ἐν Ἀθήναις, οὐδὲ μόνον ἐν τῇ Ἀριστοφανείῳ ἐποχῇ. Ἀρχόμεθα λοιπὸν ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρων συγγραφέων, οἵτινες σαφέστερον τῶν προγενεστέρων τὰ περὶ τούτου ἐκτιθέασι. Ἐν τῷ περὶ ὀρχήσεως διαλόγῳ τοῦ Λουκιανοῦ (§ 5) ὁ σοφιστὴς Κράτων ἀποκρούων τοὺς μιμητικοὺς χοροὺς ποιεῖται λέγων «ἔτι γὰρ τοῦτό μοι τὸ λοιπὸν ἦν, ἐν βαθεῖ τούτῳ τῷ πώγωνι καὶ πολιᾷ τῇ κόμῃ καθῆσθαι μέσον ἐν τοῖς γυναίοις καὶ τοῖς μεμηνόσιν ἐκείνοις θεαταῖς κ.τ.λ. Ὁ δὲ Πλούταρχος ἐν τῷ πρὸς τὴν ἰδίαν γυναῖκα παραμυθητικῷ (5) ἐπαινῶν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τὴν εὐτέλειαν, λέγει, «οὔτε τῶν πολιτῶν (οὐδείς ἐστιν), ᾧ μὴ θέαμα παρέχεις ἐν ἱεροῖς καὶ θυσίαις καὶ θεάτροις τὴν σεαυτῆς ἀφέλειαν»· ἀλλὰ τὰ χωρία ταῦτα ὀλίγον πρὸς τὸν σκοπὸν συντελοῦσιν, ἅτε ἀναφερόμενα εἰς χρόνον, καθ' ὃν τῶν Ἑλλήνων τὰ ἤθη μεγάλως ἐπηρεάσθησαν ὑπὸ τῶν δυναμένων τότε Ῥωμαίων. Ἔτι ὁ παρὰ Στοβαίῳ Φίντυς (ΟΔ. 61) ὁμιλῶν περὶ τοῦ καιροῦ καθ' ὃν ἐπετρέπετο τῇ γυναικὶ νὰ φαίνηται εἰς τὸ κοινὸν, λέγει— «ἔπειτα μήτε ὀρφνᾶς ἀνισταμένας, μήτε ἑσπέρας, ἀλλὰ πλαθούσας ἀγορᾶς καταφανέα γινομέναν τὰν ἔξοδον ποιεῖσθαι θεωρίας ἕνεκά τινος ἢ ἀγορασμῶ οἰκείω» ἀλλ' ἐν τούτοις δὲν δηλοῦται ἐξάπαντος διὰ τῆς λέξεως θεωρία σχέσις τις πρὸς τὸ θέατρον (Παράβλ. Πολυδ. Β. 56). Ἐκ τοῦ χωρίου ἔτι ὅπερ ὁ Πολυδεύκης (Γ. 67) παρατίθεται ἐκ τοῦ Ἀριστοφάνους δὲν ἐξάγεταί τι ὡρισμένον, ἐπειδὴ ἀγνοοῦμεν τὴν ὑφὴν τοῦ ὅλου

λήκυθον
τὴν ἑπτακότυλον, τὴν χυτρεᾶν, τὴν ἀγκύλην,
ἣν ἐφερόμην ἵν' ἔχοιμι συνθεάτριαν.

Ἡ αὐτὴ ἔνστασις ἁρμόζει καὶ εἰς τὸ παρὰ τῷ αὐτῷ Πολυδεύκει ἀπόσπασμα τοῦ Ἀλέξιδος

ἐνταῦθα περὶ τὴν ἐσχάτην δεῖ κερκίδα,
ὑμᾶς καθιζούσας θεωρεῖν ὡς ξένας,

τοῖς ἐν ταῖς Θεσμοφοριαζούσαις τοῦ Ἀριστοφάνους στίχοις 832—841, καὶ ταῖς Ἐκκλησιαζούσαις 23 οὐδέν ἐστι πρὸς τὴν ὑπόθεσιν. Ἡ τοῦ Σχολιαστοῦ σημείωσις ἐν τῷ δευτέρῳ χωρίῳ κατεσκευάσθη πιθανῶς ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τούτῳ. Ἀλλ' ἐκ τρίτου τοῦ ἑξῆς χωρίου τοῦ Ἀριστοφάνους (Βατρ. 1049) ἔνθα ὁ Αἰσχύλος ποιεῖται λέγων τῷ Εὐριπίδῃ

ὅτι γενναίας καὶ γενναίων ἀνδρῶν ἀλόχους ἀνέπεισας
κώνεια πιεῖν, αἰσχυνθεῖσαι διὰ τοὺς σοὺς Βελλεροφόντας.

ἐξάγεται ὅτι εὐγενεῖς δέσποιναι παρῆσαν ἐν ταῖς διδασκαλίαις τῶν τραγῳδιῶν, ὡς τῆς Φαίδρας τοῦ Εὐριπίδου· πολὺ δὲ συνησθάνοντο τὴν τοῦ γένους αὐτῶν προσβολήν.

Πολὺ ἀξιόπιστος δήπου ἐστὶν ὁ Πλάτων (Νόμ. Β. σελ. 658). Ἵνα διασαφηνίσῃ τὴν δύναμιν τῆς ἡλικίας καὶ τῆς ἀνατροφῆς ἐπὶ τῆς κρίσεως, ὑποθέτει ἀγῶνα θαυματοποιῶν, κωμῳδῶν, τρα-

γῳδῶν καὶ ῥαψῳδῶν, εἶτα λέγει «εἰ μὲν τοίνυν τὰ πάνυ σμικρὰ κρίνοι παιδία, κρινοῦσι τὸν τὰ θαύματα ἀποδεικνύοντα . . . ἐὰν δέ γ' οἱ μείζους παῖδες, τὸν τὰς κωμῳδίας· τραγῳδίαν δὲ αἵ τε πεπαιδευμέναι τῶν γυναικῶν καὶ τὰ νέα μειράκια καὶ σχεδὸν ἴσως τὸ πλῆθος πάντων κτλ.» Ἂν αἱ γυναῖκες διετέλουν συστηματικῶς ἀποκεκλεισμέναι τοῦ θεάτρου, ἤθελεν εἶναι δύσκολος ἡ ἐξήγησις τῆς ἐν ταῖς τραγῳδίαις προτιμήσεως αὐτῶν· ὡρισμένον ἐπίσης συμπέρασμα ἐξάγεται καὶ ἐκ τῶν Νόμων τοῦ αὐτοῦ (Ζ. σελ. 817) ἔνθα, ὅτε τραγῳδοὶ καὶ ἠθοποιοὶ ζητοῦσι νὰ γίνωσι δεκτοὶ εἰς τὴν νέαν πολιτείαν, οἱ πολῖται ἀποκρίνονται — «μὴ δὴ δόξητε ἡμᾶς ῥᾳδίως γε οὕτως ὑμᾶς ποτε παρ' ἡμῖν ἐάσειν σκηνάς τε πήξαντας κατ' ἀγορὰν καὶ καλλιφώνους ὑποκριτὰς εἰσαγομένους μεῖζον φθεγγομένους ἡμῶν ἐπιτρέψειν ὑμῖν δημηγορεῖν πρὸς παῖδάς τε καὶ γυναῖκας καὶ τὸν πάντα ὄχλον κ.τ.λ.» Τὸ μάλιστα ὁριστικὸν χωρίον τοῦ Πλάτωνος μέν τοι εὕρηται εἰς Γοργίαν (σελ. 502, «Σω. Οὐκοῦν ἡ ῥητορικὴ δημηγορία ἂν εἴη, ἢ οὐ ῥητορεύειν δοκοῦσί σοι οἱ ποιηταὶ ἐν τοῖς θεάτροις; Καλ. ἔμοιγε. Σω. Νῦν ἄρα ἡμεῖς εὑρήκαμεν ῥητορικήν τινα πρὸς δῆμον τοιοῦτον, οἷον παίδων τε ὁμοῦ καὶ γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν, καὶ δούλων καὶ ἐλευθέρων, ἣν οὐ πάνυ ἀγάμεθα.» Ἐνταῦθα εὑρίσκομεν διαρρήδην μεμαρτυρημένον ὅτι ὁ δῆμος ἐν τῷ θεάτρῳ συνίστατο ἐξ ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παίδων καὶ δούλων καὶ ἐλευθέρων. Ὅτι καὶ ἑταῖραι παρεγίνοντο εἰς τὸ θέατρον δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία. Παρ' Ἀθηναίῳ ἐπονομάζεται ἡ ἑταῖρα Μέλισσα θεατροτορύνη, ἐπειδὴ ἡ ἐμφάνισις αὐτῆς ἐν τῷ θεάτρῳ ἦν σημεῖον θορύβου. Ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τῶν ἀνωτέρω χωρίων μνημονεύει τῆς παρουσίας τῶν γυναικῶν ἐν τῷ θεάτρῳ ἐν ῥητῇ περιστάσει. Πλὴν εὐτυχῶς τοιαύτην ἀπόδειξιν παρέχει περὶ Ἀλκιβιάδου ἀνέκδοτόν τι περιεχόμενον ἐν ἀποσπάσματι τοῦ περιπατητικοῦ Σατύρου (παρ' Ἀθηναίῳ ΙΒ. 534) τὸ ἑξῆς «ὅτε δὲ χορηγοίη πομπεύων ἐν πορφυρίδι, εἰσιὼν εἰς τὸ θέατρον ἐθαυμάζετο οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν γυναικῶν.» Ὁ ὑπαινιττόμενος τόπος εἰσὶν αἱ Ἀθῆναι, χρόνος δὲ ὁ κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον. Τὸ γνωστὸν ἱστόρημα περὶ τοῦ τρόμου τῶν γυναικῶν ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει τοῦ χοροῦ τῶν Εὐμενίδων ἐστὶν ἴσως νεώτερον ἐπινόημα ἢ ὑπερβολή, καὶ αὕτη ἐστὶν καὶ τοῦ Ἑρμάννου καὶ τοῦ Βοττιγέρου ἡ γνώμη· δὲν χρησιμεύει δὲ πρὸς τὸν σκοπὸν ἡμῶν, ἅτε μὴ περιερχόμενον ἡμῖν ἐξ ἱκανῶς ἀξιοπίστου ἢ ἀρχαίας μαρτυρίας.

Ἀλλ' ἐν Ἑλληνικῷ ἀγγείῳ ἐν Αὐλίδι ἀνευρεθέντι ὑπάρχει ἀξία λόγου εἰκονογραφία Ἑλληνικοῦ θεάτρου (Millin. peint. d. Vas. ii. pl. 55. 56), ὅπερ, ὡς ἐκ τοῦ ἄνωθεν αὐτοῦ φαινομένου ναοῦ τῆς ἀκροπόλεως, ἐστὶν ἐμφανῶς τὸ τοῦ Διονύσου ἐν Ἀθήναις· τοῦτο διαιρεῖται εἰς τρία μέρη, ὧν τὸ μὲν εἰκονίζει τὴν σκηνήν, τὰ δὲ τὰ ἑδώλια τῶν θεατῶν· τούτων ἓν μέρος ἐστὶ κενόν, ἐν τῷ ἑτέρῳ δέ, ὅπερ καὶ μεῖζον τοῦ πρώτου, φαίνονται δύο γυναῖκες ἐν μακρῷ χιτῶνι καὶ ἱματίῳ, ὧν ἡ μὲν ἵσταται, ἡ δὲ κάθηται· ὄπισθεν τούτων ὑπάρχει τρίτη γυνὴ χιτῶνα μόνον ἠμφιεσμένη καὶ παρ' αὐτῇ παιδίον ἐν χλαμύδι· ὅτι αἱ εἰκόναι αὗται ἐτέθησαν ὧδε ἀντὶ πάντων τῶν θεατῶν οὐδεὶς τῶν γινωσκόντων τὰς συνήθεις ἐν ταῖς ἀγγειογραφίαις συνθήκαις θέλει ἀπορήσει. Τὸ ἀγγεῖον λοιπὸν τοῦτο λύει σχεδὸν ὁριστικῶς τὸ ζήτημα.

Δὲν φαίνεται μέν τοι ὅτι αἱ γυναῖκες ἦσαν καὶ ἐν ταῖς παραστάσεσι τῶν κωμῳδιῶν παροῦσαι, τοὐλάχιστον κατὰ τοὺς πρωϊαιτέρους χρόνους· τὰ κατωτέρω παρατιθέμενα χωρία εἰς ἀπόδειξιν τῆς εἰσόδου τῶν παίδων ἀποδεικνύουσιν εἰδικῶς καὶ ὅτι αἱ γυναῖκες ἀπεκλείοντο. Τούτου δὲ μὴ γενομένου ἦν ἂν ἀδικαιολόγητος ἡ τοῦ διαλόγου τῶν κωμῳδιῶν ἀσχημοσύνη.

Τοῖς παιδίοις ἐπετρέπετο τὸ παρευρίσκεσθαι καὶ ἐν ταῖς κωμικαῖς καὶ ἐν ταῖς τραγικαῖς παραστάσεσι, τοῦτο ἐξάγεται, ὡς πρὸς τὰς τραγῳδίας μάλιστα, εἰδικώτερον ἐκ τῶν ἀνωτέρω παρατεθέντων χωρίων τοῦ Πλάτωνος (Νόμ. Β. σελ. 658, Ζ. 817, Γοργ. 502)· τούτοις δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καὶ τὰ ἑξῆς. Παυσ. Α. 2. 3. «Λέγεται μὲν δὴ καὶ ἄλλα οὐκ ἀληθῆ παρὰ τοῖς πολλοῖς, οἷα ἱστορίας ἀνηκόοις οὖσι καὶ ὁπόσα ἤκουον εὐθὺς ἐκ παίδων ἔν τε τοῖς χοροῖς καὶ τραγῳδίαις πιστὰ ἡγουμένοις» καὶ Θεοφρ. Χαρακτ. 9 ἢ 16. Ὁ ἀναίσχυντος . . . καὶ ξένοις δὲ αὐτοῦ θέαν ἀγοράσας, μὴ δοὺς τὸ μέρος θεωρεῖν· ἄγειν δὲ καὶ τοὺς υἱεῖς εἰς τὴν ὑστεραίαν καὶ τὸν παιδαγωγόν.» Δὲν πρέπει ν' ἀπορῇ τις ὅτι δὲν μνημονεύονται γυναῖκες ἐνταῦθα, διότι αὗται ἐκάθηντο χωρίς, εἰς κεχωρισμένον μέρος τοῦ θεάτρου. Ἕτερον χωρίον ἐστὶ τοῦ Ἰσαίου (περὶ Κιρ. Κληρ. 206). «Ἀλλὰ καὶ εἰς Διονύσια εἰς ἀγρὸν ἦγεν ἀεὶ ἡμᾶς, καὶ μετ' ἐκείνου (τοῦ πάππου) τε ἐθεωροῦμεν καθήμενοι παρ' αὐτὸν κτλ.» Καθ' ὅσον δὲ ἀποβλέπει τὰς κωμῳδίας ἐξάγομεν ἐξ αὐτῶν τῶν κωμικῶν σαφεῖς ἀποδείξεις τῆς παρουσίας τῶν παιδίων· οἷον Ἀριστοφ. Νεφ. 537.

Ὡς δὲ σώφρων ἐστὶ φύσει, σκέψασθ' ἥτις πρῶτα μὲν
οὐδὲν ἦλθε ῥαψαμένη σκύτινον καθειμένον
ἐρυθρὸν ἐξ ἄκρου, παχύ, τοῖς παιδίοις ἵν' ᾖ γέλως.

ἴδ. ἔτι Εἰρ. 50

ἐγὼ δὲ τὸν λόγον γε τοῖσι παιδίοις
καὶ τοῖσιν ἀνδρίοισι, καὶ τοῖς ἀνδράσι,
καὶ τοῖς ὑπερτάτοισιν ἀνδράσιν φράσω.

Παράβλ. αὐτόθ. 766. Ἐπίσης καὶ ἀπόσπασμα τοῦ Εὐπόλιδος παρ' Ἀριστοτελ. Ἠθ. Νοκομ. Δ. 2. «γελῶσιν, ὡς ὁρᾷς, τὰ παιδία» καὶ ἄλλην ἔτι μακροτέραν περίοδον τοῦ Λουκιανοῦ (Γυμν. 22) «καὶ μέν τοι καὶ εἰς τὸ θέατρον συνάγοντες αὐτοὺς δημοσίᾳ παιδεύομεν ὑπὸ κωμῳδίαις καὶ τραγῳδίαις, ἀρετάς τε ἀνδρῶν παλαιῶν καὶ κακίας θεωμένους, ὡς τῶν μὲν ἀποτρέποιντο, ἐπ' ἐκεῖνα δὲ σπεύδοιεν.»

Ἔστιν ἀληθὲς ὅτι τοῦτο φαίνεται ἀντικείμενον πρὸς τὴν ἄλλως αὐστηρὰν ἀγωγὴν τῶν παίδων, καὶ δὲν ἐξηγεῖται εὐκόλως πῶς Αὐτόλυκος ἢ Χαρμίδης ἠδύναντο εἶναι θεαταὶ Ἀριστοφανικῆς κωμῳδίας. Ἡ ἐν τοῖς Διονυσίοις ἐπικρατοῦσα γενικὴ ἀκολασία δύναται ἴσως νὰ δικαιώσῃ τὴν ἐκ τῶν κοινῶν κανόνων τοιαύτην παρέκβασιν. Ἴσως ἔτι ἡ συνήθεια δὲν ἐπεκτείνετο ἐπὶ πάντων, καὶ πατέρες τινὲς ἐφρόντιζον ἵνα μὴ παρευρίσκωνται τὰ τέκνα αὐτῶν ἐν ταῖς τοιαύταις περιστάσεσι.

(ἀκολουθεῖ).

Βίος Πινδάρου.

(Συνέχεια, ἴδ. ἀρ. 137).

Ὁ Πίνδαρος ἤρξατο τοῦ λυρικοῦ σταδίου αὐτοῦ νέος ἔτι ὤν, τοσαύτης δὲ ἠξιώθη δόξης ὥστε μετεχειρίσθησαν αὐτὸν διάφοροι πόλεις καὶ ἡγεμόνες εἰς ἅπαντα τὰ μέρη τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου, ἵνα συνθέτῃ χορικὰ ᾄσματα εἰς εἰδικὰς αὐτῶν περιστάσεις ἁρμόζοντα. Ἐλάμβανε μὲν καὶ χρήματα καὶ δῶρα διὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἀλλ' οὐδέποτε περιέστη εἰς τὴν εὐτελῆ θέσιν κοινοῦ μισθωτοῦ ποιητοῦ· ἠκολούθει δὲ μέχρι τέλους τοῦ βίου αὐτοῦ τιμώμενος καὶ σεβόμενος πανταχοῦ τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν. Τὸ πρωϊαίτατον τῶν εἰς ἡμᾶς περισωθέντων ποιημάτων αὐτοῦ, τὸ 10 τῶν Πυθίων, ἐποίησεν εἰκοσαέτης ὤν. Τοῦτο δ' ἐστὶν ἐπινίκιος ᾠδὴ εἰς τιμὴν τοῦ ἐκ τῆς τῶν Ἀλευαδῶν ἐν Θεσσαλίᾳ ἰσχυροῦ οἴκου νέου Ἱπποκλέους πυθιονίκου. Ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ Πίνδαρος ἐγεννήθη τῷ 522 π. Χ. χρονολογικῶς δευτέρα μετὰ ταύτην ᾠδὴ ἦν ἡ 6 τῶν Πυθίων, ἣν ἐποίησε εἴκοσι καὶ ἑπτὰ ἐτῶν ὤν, τῷ 494 π. Χ.. εἰς ἔπαινον τοῦ ἐξ Ἀκράγαντος Ξενοκράτους νικήσαντος ἅρματι διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Θρασυβούλου ἐν τοῖς Πυθίοις. Ὀχληρὸν ἂν εἴη ἐὰν διαρρήδην μνημονεύσωμεν τῶν περιστάσεων, καθ' ἃς ἐποίησε τὰ ἄλλα αὐτοῦ εἴδη· ἀρκεῖ νὰ μνημονεύσωμεν ὅτι ἐποίησεν ᾠδὰς διὰ τὸν Ἱέρωνα τύραννον τῶν Συρακουσῶν, διὰ τὸν Ἀλέξανδρον τοῦ Ἀμύντου βασιλέα τῆς Μακεδονίας, διὰ τὸν Θήρωνα τύραννον Ἀκράγαντος, διὰ τὸν Ἀρκεσίλαον βασιλέα Κυρήνης καὶ πολλὰς ἐλευθέρας πόλεις καὶ ἰδιώτας. Περιποιήθησαν αὐτὸν μάλιστα πάντων ὅτε Ἀλέξανδρος βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας καὶ ὁ Ἱέρων τύραννος τῶν Συρακουσῶν. Λέγεται δὲ ὅτι κυρίως ἕνεκα τῶν εἰς τὸν πρῶτον ἐπαίνων τοῦ Πινδάρου, ὁ ἀπόγονος αὐτοῦ Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου καίων τὰς Θήβας ἐφείσατο τῆς οἰκίας τοῦ Πινδάρου (Δίων. Χρυσόστ. Λογ. Βασ. Β. 25). Περὶ τὸ 473 π. Χ. ὁ Πίνδαρος ἐπορεύθη εἰς Συρακούσας παρὰ τῷ Ἱέρωνι, σπουδαίως μετακληθεὶς ὑπὸ τοῦ μονάρχου τούτου, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι δὲν διέμεινεν εἰς Συρακούσας πλέον τῶν τεσσάρων ἐτῶν, ἀγαπήσας μᾶλλον ἀνεξάρτητον βίον καὶ ἀδιαφορῶν πρὸς τὴν περιποίησιν τῶν αὐλικῶν τεχνασμάτων, ἅπερ καθίστων τὸν σύγχρονον αὐτῷ Σιμωνίδην μᾶλλον εὐπρόσδεκτον ξένον εἰς τὰς τραπέζας τῶν προστατῶν αὐτοῦ. Ἡ πρὸς τὸν Πίνδαρον μέν τοι ἀγαθὴ δόξα τῶν συγχρό-

νων ζωηρότερον καταδεικνύεται ἐκ τῶν προσενεχθεισῶν αὐτῷ τιμῶν παρὰ τῶν ἐλευθέρων τῆς Ἑλλάδος πόλεων. Καί τοι Θηβαῖος ἠγαπᾶτο ὅμως πολὺ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, οὓς πολλάκις ἐπαινεῖ ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ, καὶ εἰς ὧν τὴν πόλιν πολλάκις μετέβη· ἔν τινι διθυράμβῳ (τεμ. 4) λέγει περὶ αὐτῶν·

Ὦ ταὶ λιπαραὶ καὶ ἰοστέφανοι καὶ ἀοίδιμοι
Ἑλλάδος ἔρεισμα, κλειναὶ Ἀθῆναι, δαιμόνιον
πτολίεθρον.

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐδήλωσαν τὴν ἑαυτῶν εὐγνωμοσύνην ποιησάμενοι αὐτὸν κοινὸν αὐτοῖς ξένον (πρόξενον) καὶ δόντες αὐτῷ δραχμὰς μυρίας (Ἰσοκρ. περὶ Ἀντιδ.) ὕστερον δὲ ἐτίμησαν αὐτὸν καὶ χαλκῇ εἰκόνι (Παυσ. Α. 8. 5)· ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ψευδο-Αἰσχίνης (Ἐπιστ. 4). Ἐποίησε δὲ καὶ τῶν Κείων προσόδιον ᾠδήν, εἰ καὶ ἐχόντων δύο περιφήμους ἰδίους ποιητάς, τόν τε Βακχυλίδην καὶ τὸν Σιμωνίδην. Οἱ Ῥόδιοι ἔγραψαν χρυσοῖς γράμμασι τὸ ἕβδομον τῶν Ὀλυμπίων ἐν τῷ ναῷ τῆς Λινδίας Ἀθηνᾶς.

Ἡ σταθερὰ διαμονὴ τοῦ Πινδάρου ἦσαν αἱ Θῆβαι (τᾶς ἐρατεινὸν ὕδωρ πίομαι. (Ολ. ϛ. 85). Πολλάκις δὲ ἀπῆλθε τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἵνα θεάσηται τοὺς διαφόρους δημοσίους ἀγῶνας καὶ ἐπισκεφθῇ διάφορα κράτη καὶ ἐπισήμους ἄνδρας περὶ πολλοῦ ποιουμένους τὴν φιλίαν αὐτοῦ καὶ τῆς τέχνης αὐτοῦ ἐπωφελουμένους· εἰς τὰ δημόσια πράγματα φαίνεται ὅτι οὐδόλως ἀνεμιγνύετο· ὁ Πολύβιος (Δ. 31. 5) παρατίθεται στίχους τινὰς τούτου ἵνα ἀποδείξῃ ὅτι συνεβούλευσε τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ νὰ μένωσιν ἀδιάφοροι εἰς τὸν πρὸς τοὺς Πέρσας πόλεμον τῶν Ἑλλήνων· ἀλλ' οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι διὰ τῶν στίχων τούτων ὁ Πίνδαρος προέτρεπε τοὺς Θηβαίους νὰ τηρήσωσιν εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν καὶ ν' ἀπέχωσι τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως ἀπειλουσῶν· ἰδοὺ οἱ στίχοι

Τὸ κοινόν τις ἀστῶν ἐν εὐδίᾳ τιθεὶς
ἐρευνασάτω μεγαλάνορος ἡσυχίας
τὸ φαιδρὸν φῶς·

Ἐστὶ μὲν ἀληθὲς ὅτι δὲν κατέβαλε, ἀνωφελῆ πάντως, προσπάθειαν ἵνα μεταπείσῃ τοὺς Θηβαίους νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος ἀγῶνα, πλὴν ἡ καρδία αὐτοῦ ἦν μετὰ τῶν ἐλευθεροφρόνων, καὶ μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου παρρησίᾳ ἐξέφρασε τὴν διὰ τοὺς νικητὰς γηθοσύνην αὐτοῦ. Τὰ ἐγκώμια αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀρχῆθεν ἀντιζήλους τῶν Θηβαίων Ἀθηναίους δυσηρέστησαν τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ, οἵτινες, ὡς λέγεται, ἐζημίωσαν αὐτὸν διὰ τοῦτο· λέγεται δ' ἔτι ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέδωσαν αὐτῷ τὴν ζημίαν (Εὐσταθ. ἐν β. Πινδ., Ψευδο-Αἰσχ. Ἐπ. 4.) Τὰ ποιήματα τοῦ Πινδάρου δεικνύουσιν ὅτι ἐνῆν αὐτῷ ἰσχυρὸν εὐσεβείας αἴσθημα, καὶ δὲν ἐπηρεάσθη ὅλως ἐκ τῶν ἐπικρατησασῶν ἐν Ἀθήναις μετὰ τὰ Μηδικὰ ἰδεῶν τῶν σκεπτικῶν. Οἱ παλαιοὶ μῦθοι ἦσαν δι' αὐτὸν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀλήθειαι, καὶ παρεδέχετο αὐτοὺς μετ' ἀφελοῦς πίστεως, πλὴν ὅτε οὗτοι παρίστων τοὺς θεοὺς λυμαντικὰ τῇ χρηστοηθείᾳ ἔργα πράττοντας. Διότι, ἕνεκα τῆς κραταιᾶς ἠθικότητος αὐτοῦ, δὲν ἤθελε νὰ πιστεύῃ τοὺς μύθους τοὺς παριστῶντας τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἥρωας ἔνοχα καὶ πλημμελῆ καὶ τῇ ἠθικῇ πολέμια διαπράττοντας, ὅθεν ἀπορρίπτει πολλάκις μυθεύματά τινα καὶ μεταβάλλει ἄλλα, ὡς μὴ σύμφωνα ταῖς περὶ θεῶν ἰδέαις αὐτοῦ, (Παραβλ. Grote, Hist. of Greece. vol. i. p. 507 κλ). Ἐτήρει αὐστηρῶς τὰ τῆς λατρείας τῶν θεῶν· ἀνήγειρε παρὰ τὸ πρόθυρον αὐτοῦ ἐν Θήβαις τῇ μητρὶ τῶν θεῶν ἱερὸν (Παυσ. Θ. 25. 3, Φιλοστρ. Εἰκ. Β. 12, παραβλ. Πινδ. Πυθ. Γ. 77) ἀνέθεσεν ἔτι τῷ Διὶ Ἄμμωνι ἄγαλμα, ἔργον Καλάμιδος (Παυσ. Θ. 16. 1) καὶ ἕτερον Ἑρμῇ τῷ ἀγοραίῳ, (Παυσ. Θ. 17. 1). Μετέβαινε συχνὰ εἰς Δελφοὺς καὶ καθήμενος ἐκεῖ ἐπὶ ἰδίου σιδηροῦ θρόνου ᾖδεν «ὁπόσα τῶν ᾀσμάτων ἐς Ἀπόλλωνά ἐστιν. (Παυσ. Γ. 24. 4).

Τὰ μόνα ἀλώβητα εἰς ἡμᾶς περισωθέντα ποιήματα τοῦ Πινδάρου εἰσὶ τὰ ἐπινίκια αὐτοῦ, ἀλλὰ ταῦτα μικρὸν μέρος ἀποτελοῦσι τῶν ἔργων τοῦ Λυρικοῦ· ἔγραψε δὲ, παρεκτὸς τούτων, προσόδια, παρθένεια, ὑπορχήματα, σκολιά, θρήνους, καὶ ἐγκώμια· τούτων ἔχομεν πολλὰ ἀποσπάσματα, γίνεται δὲ μνεία αὐτῶν ἐν τῇ γνωστῇ ἐκείνῃ τοῦ Ὁρατίου ᾠδῇ. (Carm. iv. 2). Εἰς πάντα δὲ ταῦτα ὁ Πίνδαρος γέγονεν ἐπίσης ἔξοχος, ὡς μανθάνομεν ἐκ τῶν πολυαρίθμων παραθέσεων αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ὧν λίαν συντόμων καθόλου οὐσῶν δὲν δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἀκριβῶς περὶ τούτων. Ἡ περὶ τοῦ Πινδάρου κρίσις ἡμῶν ὡς ποιητοῦ συναποτελεῖται μόνον ἐκ τῶν ἐπινικίων αὐτοῦ, ἅπερ πάντα ἐποιήθησαν εἰς ἀνάμνησιν νικῶν ἐν τοῖς κοινοῖς τῶν Ἑλλήνων ἀγῶσι, παρεκτὸς τοῦ Θ' εἴδους τῶν Νεμέων, ὅπερ ἐποιήθη ἐπὶ τῇ καθιδρύσει εἰς τὴν Πρυτανείαν τῆς Τενέδου τοῦ Ἀρισταγόρου. Τὰ ἐπινίκια διαιροῦνται εἰς τέσσαρα βιβλία, ὧν ἕκαστον περιέχει τὰς ἐπινικίους ᾠδὰς εἰς ἕνα τῶν τεσσάρων ἀγώνων, ὅθεν καὶ ὀνομάζονται τὸ μὲν Α. Ὀλυμπιονῖκαι, τὸ Β. Πυθιονῖκαι, τὸ Γ. Νεμεονῖκαι, καὶ τὸ Δ. Ἰσθμιονῖκαι. Ἵνα δὲ ἐννοήσωμεν αὐτὰ προσηκόντως χρεία νὰ ἀναμνησθῶμεν τῶν περιστάσεων, ἐν αἷς ἐποιήθησαν, καὶ τὴν πρόθεσιν τοῦ ποιητοῦ. Ἡ ἐν μιᾷ τῶν τεσσάρων μεγάλων ἐθνικῶν πανηγύρεων νίκη ἔφερε τιμὴν οὐ μόνον τῷ νικήσαντι καὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῇ πατρίδι αὐτοῦ· ὅθεν ἑωρτάζετο μετὰ πομπῆς καὶ τελετῶν· ἡ τοιαύτη δὲ ἑορτὴ ἤρχετο ἀπὸ πομπῆς εἰς ναόν τινα, ἔνθα προσεφέρετο θυσία, καὶ ἐτελεύτα δι' ἑστιάσεως καὶ κώμου· διὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην συνετίθετο προσήκουσα ᾠδή, ᾀδομένη ὑπὸ χοροῦ, διδασκομένου ἐπὶ τούτῳ ἤτοι ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ αὐτοῦ, ἢ ὑπ' ἄλλου τινὸς χάριν αὐτοῦ· ἡ ᾠδὴ αὕτη ᾔδετο ἤτοι ἐν τῇ πρὸς τὸν ναὸν πομπῇ, ἢ ἐν τῷ μετὰ τὸ πέρας τῆς ἑστιάσεως κώμῳ. Ἐκ τῶν ἐπινικίων τοῦ Πινδάρου τὰ μὲν συνιστάμενα ἐκ στροφῶν ἄνευ ἐπῳδῶν ᾔδοντο κατὰ τὴν πομπήν· τὰ πλεῖστα δὲ αὐτῶν φαίνεται ὅτι ἐχρησίμευσαν ἐν τοῖς κώμοις, καὶ διὰ τοῦτο περιέχουσιν ἐνιαχοῦ εὐτραπελίας τινὰς ἁρμοζούσας τῷ κώμῳ ἐν ᾧ ᾔδοντο. Ἐν τοῖς ἐπινικίοις τούτοις ὁ Πίνδαρος σπανίως περιγράφει τὴν νίκην καθ' ἑαυτήν, διότι αὕτη καθίστατο γνωστὴ πᾶσι τοῖς θεωμένοις· ἐνδιατρίβει δὲ μᾶλλον εἰς τὸ κλέος τοῦ νικητοῦ καὶ ἐξυμνεῖ κυρίως ἤτοι τὸν ὄλβον, ἢ τὴν δεξιότητα (ἀρετὴν) αὐτοῦ. Τὸν μὲν ὄλβον ἐὰν ἐνίκησεν ἅρματι, ἐπειδὴ μόνοι οἱ πλούσιοι ἡμιλλῶντο ἀλλήλοις περὶ τοῦ βραβείου ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ· τὴν δὲ ἀρετήν, ἐὰν ἐξετίθετο εἰς κινδύνους ἀγωνιζόμενος. Πολλάκις ἔτι ὑμνεῖ τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ νικητοῦ· διὸ ἐν τῷ βαθέως ἐρριζομένῳ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Πινδάρου καὶ μέγα παρ' αὐτῷ δυναμένῳ θρησκευτικῷ αἰσθήματι ἐπίστευεν ὅτι ἡ πρὸς τοὺς θεοὺς εὐλάβεια καὶ ἡ ἠθικότης τοῦ ἀγωνιζομένου προσείλκυον τὴν εὔνοιαν τῶν θεῶν καὶ τὴν ἐν τῷ προκειμένῳ ἀγῶνι ἀρωγὴν αὐτῶν. Διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους ἐνδιατρίβει ἐπὶ μακρὸν ἐν τῇ μυθικῇ καταγωγῇ τοῦ ἀνδρός, οὗ τὴν νίκην εὐφημεῖ, καὶ συνδυάζει τὰ κατορθώματα αὐτοῦ πρὸς παρόμοια τῶν ἡρωϊκῶν προγόνων τοῦ γένους ἢ τῆς φυλῆς αὐτοῦ. Αἱ μυθικαὶ αὗται διηγήσεις διαπρέπουσιν ἐν πάσαις ταῖς τοῦ Πινδάρου ᾠδαῖς· καὶ δὲν εἰσάγονται κόσμου χάριν, ἀλλ' ὡς ἔχουσαι στενὴν σχέσιν καὶ συνάφειαν πρὸς τὸν ὅλον σκοπὸν ἑκάστης αὐτῶν ὡς σαφῶς δεικνύεται ὑπὸ τοῦ Dissen ἐν τῷ θαυμαστῷ αὐτοῦ δικιμίῳ «De Ratione poetica Carminum Pindaricorum κλ. προτεταγμένῳ εἰς τὴν τοῦ Πινδάρου ἔκδοσιν αὐτοῦ, δοκιμίῳ, ὅπερ καὶ ἄξιόν ἐστι καὶ ἀμείβει τὸν μετὰ προσοχῆς διερχόμενον αὐτὸ ἀναγνώστην.

Σημ. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ὀλίγιστα περὶ Πινδάρου προσφέρονται τοῖς ἀναγνώσταις τῆς Ἐφημερίδος τῶν Φιλομαθῶν ὡς ψυχία ἀπέναντι τῆς πολυτελοῦς τραπέζης, ἣν ὁ πολὺς παρ' ἡμῖν Ἀσώπιος παραθέτει τοῖς προσερχομένοις εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς αὐτοῦ εἰς Πίνδαρον μακρᾶς εἰσαγωγῆς καὶ ἑρμηνείας τῶν ἐπινικίων, ἀξίας τοῦ ἀκροτάτου τούτου τῶν λυρικῶν τῆς εὐκλεοῦς Ἑλλάδος.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Τὰς ἑξῆς περὶ τῆς ὠφελείας τῆς βιβλιοθήκης παρατηρήσεις ἀνέγνωμεν ἐσχάτως ἐν περιοδικῷ Ἀγγλικῷ «Willis current notes» σελ. 72. ἃς μετεφράσαμεν ὀλίγα τινὰ ἀλλοιώσαντες. «Ἐν τοῖς καλοῖς βιβλίοις μεγάλοι ἄνθρωποι λαλοῦσιν ἡμῖν, μεταδίδουσιν ἡμῖν, τῶν πολυτιμοτέρων αὐτῶν ἰδεῶν καὶ καταχέουσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν εἰς τὰς ἡμετέρας. Χάρις τῷ θεῷ ὅτι ἔχομεν βιβλία ! ταῦτά εἰσιν ἡ φωνὴ τῶν μακρὰν ἡμῶν οἰκούντων καὶ τῶν τεθνεώτων, καὶ καθιστῶσιν ἡμᾶς κληρονόμους τοῦ πνευματικοῦ βίου τῶν παρεληλυθυιῶν γενεῶν. Τὰ βιβλία εἰσὶν οἱ ἀληθεῖς μοχλοί· δὲν μὲ μέλλει ἂν πτωχὸς τυγχάνω, δὲν λυποῦμαι διότι οἱ ὄλβιοι τῶν συγχρόνων μου

δὲν εἰσέρχονται εἰς τὴν ταπεινήν μου καλύβην· ὅταν ἡ Ἁγία Γραφὴ εἰσέρχηται εἰς αὐτὴν καὶ ἐνοικῇ ὑπὸ τὸν στέγην μου, ὅταν ὁ Ὅμηρος διαβαίνων τῆς πυλίδος μου τὸ κατώφλιον ᾄδη τὸ ἀθάνατον αὐτοῦ ποίημα καὶ ὁ Πίνδαρος ὑμνῇ ἐν ἑλληνικῇ εὐσεβείᾳ τοὺς νικητὰς τῶν ἀγώνων, καὶ ὁ χρυσοῤῥήμων Χρυσόστομος χέει ἐνώπιόν μου τοὺς θείους αὐτοῦ μαργαρίτας, δὲν ἀνιῶμαι οὐδὲ τήκομαι δι' ἔλλειψιν διανοητικῆς συναναστροφῆς· δύναμαι δὲ οὕτω νὰ γίνω εὐπαίδευτος ἀνὴρ, εἰ καὶ στεροῦμαι τῆς εἰσόδου τῆς λεγομένης ὑψηλῆς κοινωνίας, ἐν ᾧ ζῶ τόπῳ· ταῦτα εἶπεν ὁ Channing.

Τὸ κῦρος τῆς ἱστορίας.

Ἐῤῥῖκος ὁ Δ'. τῆς Γαλλίας, μετὰ τὴν ἐν Aumale νίκην ἐν ᾗ ἐτραυματίσθη, διέταξε νὰ παρουσιασθῶσιν ἀλληλοδιαδόχως οἱ στρατηγοὶ ἐνώπιον αὐτοῦ κλινήρους ὄντος, ἵνα πληροφορήσωσι τὴν Α. Μ. τί συνέβη ἀφ' οὗ αὐτὸς τραυματισθεὶς ἀπεσύρθη τῆς μάχης· ἐν ταῖς δοθείσαις πληροφορίαις οὐδεὶς τῶν στρατηγῶν εὑρέθη συμφωνῶν πρὸς τὸν ἄλλον, εἰ καὶ παρόντες πάντες ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης καὶ αὐτουργοί· ὁ Βασιλεὺς θαυμάσας καὶ καταπληχθεὶς ἐκ τῆς δυσκολίας τοῦ νὰ ἐξακριβῶσι γεγονότα τόσον ἀρτιγενῆ, ἐξεφώνησε — Ἰδοὺ τί ἐστιν Ἱστορία! Voila ce que c'est que l Histoire!

ΔΙΑΦΟΡΑ.

Ἐπιστέλλουσιν ἡμῖν ἐκ Πατρῶν καὶ Ἑρμουπόλεως καὶ ἀλλαχόθεν, ὅτι τὸ διὰ τοῦ προλαβόντος φύλλου ἡμῶν δημοσιευθὲν Υ. Β. Διάταγμα περὶ συστάσεως βιβλιοθηκῶν ἐν τοῖς διαφόροις Γυμνασίοις καὶ Ἑλληνικοῖς Σχολείοις παρέσχε πλείστην ὅσην χαρὰν καὶ ἐνθουσιασμὸν τοῖς παιδευομένοις· διότι διὰ τῆς συγκροτήσεως τῶν βιβλιοθηκῶν τούτων θέλουσι βαθμηδὸν καταστάθῆ ἐφικτὰ, μάλιστα τοῖς πενεστέροις τῶν μαθητῶν, τὰ ἄφευκτα εἰς τὰς μελέτας αὐτῶν βοηθήματα, ἡ δὲ φιλομάθεια αὐτῶν θέλει ἔχει οὕτω τροφήν. Ὁ Κ. ὑπουργὸς τῆς Ἐκπαιδεύσεως διὰ τῆς πράξεως αὐτοῦ ταύτης, διὰ τῆς ἀποστολῆς δημοδιδασκάλων εἰς τοσαῦτα διὰ τὴν ἔλλειψιν αὐτῶν σχολάζοντα σχολεῖα, ἄρτι ἐνεργηθείσης κ.τ.λ. ἄρχεται ἀπὸ τῶν πρώτων ἤδη τῆς ὑπουργείας αὐτοῦ ἡμερῶν καρπούμενος τῶν εὐλογιῶν τῆς ὀργώσης πρὸς μάθησιν νεολαίας καὶ τῆς ἀφοσιώσεως τῶν τὴν διδασκαλίαν αὐτῆς πεπιστευμένων, ἅτε πατρικῶς ἐνδιαφερομένων εἰς τὴν τῶν ὁμιλητῶν αὐτῶν πρόοδον καὶ αὐτοῖς τιμὴν καὶ τῇ πατρίδι δόξαν καὶ ὠφέλειαν οὐ τὴν τυχοῦσαν περιποιουμένην. Οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία ὅτι καὶ αἱ δημοτικαὶ κατὰ τόπον ἀρχαὶ, καὶ φιλόμουσοι πολῖται, θέλουσι φιλοτιμηθῆ νὰ πλουτίσωσι διὰ καταβολῶν ἰδίων καὶ συνεισφορῶν τὰς ἀρτιπαγεῖς ταύτας βιβλιοθήκας, ὧν ἐτέθη εὐτυχῶς ἤδη ἐπὶ τὸ βασιμώτερον ο θεμέλιος λίθος διὰ τοῦ ῥηθέντος Υ. Β. διατάγματος.

—Ἐδόθη ἀφορμὴ εἰς ὑποψίαν ὅτι τινὲς τῶν Κυρίων δημοδιδασκάλων, ἤτοι μὴ ἔχοντες περισσευούσας ὥρας, ἢ καταδαπανῶντες ταύτας ἐφ' ἃ οὐ δεῖ, οὐ μόνον δὲν αὐξάνουσι τὰς γνώσεις αὐτῶν, ἀλλὰ μάλιστα ὀπισθοποροῦσιν ἀπομανθάνοντες ὁσημέραι καὶ ἅπερ ἐδιδάχθησαν. Νομίζομεν ὅτι γίνεται σκέψις νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν ἐν τῷ νόμῳ ὁριζομένην δευτέραν ἐξέτασιν πολλοὶ δευτεροβάθμιοι μὴ ὑποβληθέντες ἔτι εἰς ταύτην· ἂν οὗτοι δὲν εὑρεθῶσι γινώσκοντες τὰ παρὰ τοῦ νόμου ἀπαιτούμενα ἐνδέχεται νὰ ὑποβιβασθῶσι καὶ τὴν θέσιν αὐτῶν νὰ καταλάβωσιν ἕτεροι σχολάζοντες νῦν. Πιστεύομεν ὅτι πολλοὶ ἐπωφελούμενοι τῆς ἁπλῆς νύξεως ἡμῶν ταύτης θέλουσιν ἀσχοληθῆ εἰς ἐπανάληψιν τῶν μαθημάτων αὐτῶν, ὅπως ἀκούσωσι ταχέως ἴσως τὸ τοῦ εὐαγγελίου, εὖ δοῦλε ἀγαθὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἧς πιστὸς ἐπὶ πολλῶν σὲ καταστήσω· ἄλλως θέλει ἀρθῆ ἀπ' αὐτῶν καὶ ὃ ἔχουσι, καὶ δοθῆ τοῖς ἐπισταμένοις τίνα δεῖ εἶναι τὸν διδάσκαλον, ᾧ μέλλει καὶ περὶ τῶν πεπιστευμένων αὐτῷ παιδίων καὶ περὶ ἑαυτοῦ· Εἴθε μὴ εἴποι τις ἐκείνων ποτὲ ἐν ὥρᾳ ὅτε ἕκαστος περὶ ἑαυτοῦ φροντίζει, δός μοι φίλε ἐκ τοῦ ἐλαίου σου ὅτι ἡ λαμπάς μου σβέννυται· γρηγορεῖτε λοιπὸν, φίλοι, καὶ μὴ κατατρίβητε τὰς πολυτίμους ὥρας ὑμῶν ἐφ' ἃ οὐ δεῖ, διότι οὕτω ποιοῦντες ὀλίγοι ἔσεσθε ἀφ' ἃ δεῖ.

— Πρόεδρος τῆς Βουλῆς ἐξελέχθη ὁ Κ. Κουμουνδοῦρος, ἀντιπρόεδροι οἱ ΚΚ. Δ. Βουδούρης καὶ Ε. Κεχαγιᾶς. Γραμματεῖς οἱ ΚΚ. Λ. Πετμεζᾶς, Κοίρης καὶ Ἀποστολίδης. Ταμίας ὁ Κ. Ἀβέρωφ. Ἔφορος ὁ Κ. Δ. Καλλιφρονᾶς. Τῆς δὲ Γερουσίας ἀντιπρόεδροι ἐξελέχθησαν οἱ ΚΚ. Β. Χριστακόπουλος καὶ Στάϊκος.

—Ἐξεδόθη ἄρτι τὸ προφητικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ διασήμου ἀστρονόμου Καζαμίου μετ' εἰκονογραφιῶν, διὰ τὸ ἔτος 1856, τύποις Ἀνδρέου Κορομηλᾶ, τιμᾶται λ. 80. Οἱ ἔμπειροι περὶ τὰ τοιαῦτα βεβαιοῦσιν, ὅτι τὸ ἡμερολόγιον τοῦτό ἐστιν ἄξιον τοῦ ὀνόματος δι' οὗ τιτλοφορεῖται· ἐπ' ἄλλοις περιέχει καὶ διάφορα ἀστεῖα, ἀττικοῦ ἅλατος εὐμοιροῦντα.

Κατὰ λάθος παρελείψαμεν τὴν δημοσίευσιν τῶν ἑξῆς μεταθέσεων ἐνεργηθεισῶν κατὰ τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον.

Δι' ἐγγράφων τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κτλ. ὑπουργείου

μετετέθεσαν μὲν

«Ὁ δημοδιδάσκαλος τῆς ἐν Ναυπλίῳ Προνοίας Οθ. Τριακοντάφυλλος εἰς Ἄργος ὡς ὑποδιδάσκαλος.

«Ὁ ἐν Μινώᾳ δημοδιδάσκαλος Ἐμμανουὴλ Παππαδάκης, εἰς Πρόνοιαν.

«Ὁ ἐν Ἀδάμαντι τῆς Μήλου δημοδιδάσκαλος Κ. Λελουδάκης εἰς Μινώαν.

«Ἡ ἐν Πύργῳ τῆς Ἠλείας δημοδιδάσκαλος Βασιλικὴ Νικολαΐδου εἰς Ναύπακτον.

διωρίσθησαν δὲ

«Ὁ πρώην δημοδιδάσκαλος Μονοκλαδίου Ι. Τριανταφυλλίδης εἰς Μοσχοχώριον (τοῦ δήμου Ἡρακλεωτῶν).

Ἀριθ. Πρωτ. 9787.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Ο ΝΟΜΑΡΧΗΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ ΚΑΙ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ

Πιστοποιεῖ ὅτι.

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 21913, καὶ ἀπὸ 15 8βρίου 1855 διαταγῆς τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν, ἐπετράπη εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Μιχαὴλ, Λεόντιον, Τριανταφυλλιὰν καὶ Ἀγγελικὴν Οἰκονόμου, νὰ προσλάβωσι καὶ τὴν πατρικὴν ἐπωνυμίαν Παπαδάκη.

Ναύπλιον, τὴν 27 8βρίου 1855.

(Τ. Σ.) Ὁ Νομάρχης Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας

ΑΥΤΟΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ.

Ἐνδοὺς εἰς τὰς ἐπανειλημμένας διαφόρων γνωρίμων καὶ φίλων μου παρακλήσεις καὶ προτροπὰς, ἀπεφάσισα κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐνταῦθα διαμονῆς μου νὰ ἐκδώσω τὸ αὐτοδιδακτικὸν σύστημά μου εἰς φυλλάδια καθ' ἑβδομάδα, ἵνα κατασταθῶ χρήσιμος εἰς τοὺς θέλοντας νὰ μάθωσι τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν ὁμογενεῖς μου.

Τὰ φυλλάδια ταῦτα, εἴκοσι περίπου τὸν ἀριθμὸν, συγκείμενα ἐξ ἑνὸς τυπογραφικοῦ φύλλου εἰς 8ον, καὶ τιμώμενα ἀνὰ δραχ. 1 καὶ λεπ. 50 ἕκαστον, θέλουσιν ἐκδίδεσθαι ὑπὸ τὸν τίτλον Ο ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ Ἢ Η ΜΑΘΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΑΝΕΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ. Δι' αὐτῶν δύνανται οἱ βουλόμενοι νὰ μάθωσι κατ' ἰδίαν τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος γλῶσσαν εἰς διάστημα ἓξ περίπου μηνῶν.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ γίνωσιν ὀπαδοὶ τῆς μεθόδου ταύτης θέλουσιν ἀπευθύνεσθαι πρὸς ἐμὲ, εἰς Ἀθήνας, ὅπως κατατάξω τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἰς τὸν κατάλογον, καὶ τοὺς ἐφοδιάζω τακτικῶς μὲ τὰ καθ' ἑβδομάδα ἐκδοθησόμενα φυλλάδια. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι αἱ πρὸς ἐμὲ ἐπιστολαί των θέλουσι πέμπεσθαι ἐλεύθεραι ταχυδρομικῶν δικαιωμάτων. Οἱ δὲ ἐν Ἀθήναις ἂς τὰς διευθύνωσι εἰς τὸ κατάστημα τοῦ Κ. Χρ. Ν. Φιλαδελφέως, ὁδὸς Αἰόλου, παρὰ τὴν πλατεῖαν τῆς Ἁγίας Εἰρήνης.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 12 Νοεμβρίου 1855.

ΠΕΡΙΚΛΗΣ Ρ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΗΣ.

Σ.Σ. Ὁ Κ.Π.Ρ. Ἀλεξανδρίδης, ἐπὶ πολλὰ ἐν Ἀγγλίᾳ διατρίψας ἔτη, καὶ ἐκεῖ ἐκπαιδευθεὶς, ἐστὶν ἄξιος ἐπαίνου προτιθέμενος δι' ἁπλῆς καὶ εὐκόλου μεθόδου νὰ διδάξῃ τὴν χρησιμωτάτην Ἀγγλικὴν γλῶσσαν τοὺς ὁμογενεῖς.

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Γ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

(Ὁδὸς Ἀθηνᾶς ἀριθ. 274).